Odpowiedzialność prawna nieletnich

Referat poniższy ma charakter działań profilaktycznych i edukacyjnych. Mamy nadzieję, że nigdy nie wystąpi sytuacja z udziałem naszych wychowanek, w której będziemy musieli podjąć kroki, do których zobowiązują nas wymienione niżej uregulowania prawne.

Wszyscy kochamy nasze dzieci i często nie dostrzegamy zachowań, które mogą być przejawami demoralizacji lub bagatelizujemy je mając jednocześnie za złe podejmowanie działań przez osoby do tego prawnie zobowiązane.

Musimy mieć świadomość, że dzieci i młodzież w swoich negatywnych działaniach **nie są bezkarni**.

W polskim prawie możemy wyróżnić odpowiedzialność cywilną i karną. Pierwsza wynika z przepisów kodeksu cywilnego, podstawą drugiej są uregulowania kodeksu karnego. Odpowiedzialność cywilna ma postać tylko majątkową, a odpowiedzialność karna zarówno majątkową jak i osobistą. Możliwe jest więc tutaj wymierzenie i kary grzywny, i kary pobawienia lub ograniczenia wolności.

Odpowiedzialność karna nieletnich

Pojęcie **nieletniego** w prawie karnym nie odpowiada definicji małoletniego określonej w przepisach kodeksu cywilnego.

Na zasadach określonych w kodeksie karnym odpowiada sprawca czynu zabronionego, który w chwili jego popełnienia miał ukończone lat 17, chociaż - w świetle przepisów prawa cywilnego - nie ma on jeszcze pełnej zdolności do czynności prawnych.

Sprawca czynu zabronionego, który w chwili jego popełnienia nie ukończył 17 roku życia odpowiada przed Sądem Rodzinnym.

Należy tutaj zwrócić uwagę, iż:

Zgodnie z art. 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jednym z przejawów demoralizacji jest właśnie popełnienie czynu zabronionego.

Biorąc pod uwagę obie wspomniane regulacje prawne (**Ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz Kodeks Karny**) należy rozróżnić następujące sytuacje dotyczące osób, które nie ukończyły jeszcze 18 lat, a popełniły czyn karalny:

Sytuacja I

- nieletni dopuszcza się czynu zabronionego **przed ukończeniem 13 roku życia -** sąd traktuje popełnienie takiego czynu wyłącznie jako przejaw demoralizacji nieletniego i może zastosować środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich;

Sytuacja II

- nieletni dopuszcza się czynu zabronionego **między 13 a 17 rokiem życia** - co do zasady sąd stosuje środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich; jeżeli jednak nieletni ukończył lat 15 i dopuścił się czynu zabronionego określonego w art. 134, 148 § 1, 2 lub 3, 156 § 1 lub 3, 163 § 1 lub 3, 166, 173 § 1 lub 3, 197 § 3, 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 k.k., może odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym, o ile sąd uzna, że okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności wcześniej stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne;

Sytuacja III

- sprawca dopuszcza się czynu zabronionego **między 17 a 18 rokiem życia** - co do zasady sąd stosuje przepisy kodeksu karnego (sprawca nie jest już nieletni, ponieważ skończył lat 17).

Co rozumiemy pod pojęciem demoralizacji?

Bardzo ogólnie można powiedzieć, że demoralizacja to określone zachowanie niezgodne z obowiązującymi w danej społeczności normami. W stosunku do nieletnich o demoralizacji mówimy wtedy gdy np**. dziecko często jest na wagarach, pali papierosy, pije alkohol, zażywa narkotyki, przejawia wulgarne i agresywne zachowania(np. cyberprzemoc, stalking, obrażanie, przemoc fizyczna i psychiczna), uprawia nierząd, nie respektuje poleceń rodziców i nauczycieli, przebywa w określonych środowiskach (niestosownych do wieku,) oraz przejawia inne zachowania naruszające normy prawne i społeczne (w szkole i placówce oświatowej normy społeczne to również Statut, Regulamin i inne uregulowania wewnętrzne).**

Oczywiście o demoralizacji mówimy wówczas, gdy te i inne zachowania trwają dłuższy czas i utrwalają w dzieciach złe nawyki.

Co to są czyny karalne ?

Czyny karalne to czyny zabronione przez ustawę jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo wykroczenie, a zatem są to czyny określone jako niedozwolone przez kodeks karny, ustawę karnoskarbową lub kodeks wykroczeń.

Co to jest przestępstwo?

Przestępstwem zaś, jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako zbrodnia lub występek, bezprawny, zawiniony i społecznie niebezpieczny.

OBOWIĄZKI NAUCZYCIELI I WYCHOWAWCÓW

Nauczyciele i wychowawcy posiadają status **funkcjonariuszy publicznych**, który zapewnia im szczególną ochronę prawną i nakłada na nich określone ustawą obowiązki.

Zgodnie z art. 63 Kodeksu karnego, nauczyciel, podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

Ustawa ta nakłada również na nauczycieli i wychowawców **szczególny obowiązek reagowania na niepokojące sygnały dotyczące zachowania uczniów.**

Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje również Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych.

Obowiązki nakłada również **„Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich”** z dnia 26 października 1982 r.

Artykuły z „Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich” odnoszące się do omówionych powyżej zagadnień to:

- **Art. 4 §1**

„Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych **ma społeczny obowiązek**

odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu ”.

• **Art. 4 §2**

„Każdy, kto dowiedziawszy się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego, ma społeczny **obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję”.**

• **Art. 4 §3**

„Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu**, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwzięć czynności nie cierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu”.**

Każdy obywatel ma obowiązek poinformować odpowiednie instytucje o popełnieniu przez inną osobę przestępstwa. Na nauczycielach i wychowawcach spoczywa szczególny obowiązek określonego prawem reagowania na przejawy demoralizacji wśród dzieci i młodzieży powierzonej ich opiece.

W naszej bursie istnieją procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia demoralizacją. Dotyczą one przypadków spożycia alkoholu lub przebywania wychowanek pod wpływem środków odurzających. W oparciu o Regulamin Wewnętrzny kadra pedagogiczna bursy podejmuje decyzje co do dalszego pobytu wychowanek naruszających zasady współżycia i zagrożonych demoralizacją.

Podstawy prawne działań podejmowanych wobec nieletnich zagrożonych demoralizacją

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich /tekst jednolity Dz. U. z 2002 r. Nr 11 poz.109, z późn. zm./oraz przepisy wykonawcze w związku z ustawą.
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz. U. Nr 35, poz.230 z późn. zm./.
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii /Dz.U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198/.
4. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późn. zm./.
5. Zarządzenie Nr 590 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.
6. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty /Dz.U. z 1996 r. Nr 67 poz. 329, z późn. zm./.

7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem /Dz.U. Nr 26 poz.226/.
8. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005r.